

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel, 20.4.2005
KOM (2005) 156 lõplik

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE

Euroopalik tulevik Kosovole

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE

Euroopalik tulevik Kosovole

1. KÄESOLEVA TEATISE EESMÄRK

Lääne-Balkani Euroopa-väljavaated, mida kinnitati 2003. aasta juuni Thessaloniki deklaratsiooniga, on avatud ka Kosovole.¹ Kosovol on ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonist 1244 juhindudes vaja väljuda isolatsioonist ja osaleda selle piirkonna liikumises Euroopa suunas.

Käesolev aasta on Kosovo jaoks oluline. ÜRO võtab Kosovo suhtes kehtestatud nõuete täitmise põhjaliku vaatluse alla, kui kohapealne olukord seda lubab. See võib avada tee protsessi käivitamiseks, millega määratakse kindlaks Kosovo edasine staatus.

Euroopa Liit toetab aktiivselt ÜRO esindust Kosovos ja NATOt (KFOR) ning teeb tihedat koostööd ajutiste omavalitsusorganitega, et hõlbustada Kosovo edasiliikumist demokraatliku ja paljurahvuselise ühiskonna loomise suunas, kus kõik kogukonnad saaksid elada rahu ja heaolu tingimustes.

Komisjon saab anda olulise poliitilise panuse küsimuste lahendamisse ja stabiilsuse tagamisse kogu piirkonnas, kui ta muudab Kosovo Euroopa-väljavaated reaalsemaks. Ühinemiseelse ja laienemisprotsessi käigus on komisjon välja arendanud vahendid, mille tõhusus on tõestatud. Neid kogemusi tuleks kasutada selleks, et aidata Kosovol saavutada sellist tulevikku, mida on kavandatud 21.–22. veebruari üldasjade nõukogu otsustes² ja tagada, et neidsamu nõudeid täidetakse kogu piirkonnas.

21.–22. veebruari 2005. aasta üldasjade ja välissuhete nõukogu nõudis Euroopa Komisjonilt, kõrge esindajana tegutsevalt peasekretäri ja eesistujariigilt, et need uuriksid koos ÜRO jt asjaomaste osapooltega, milline võiks olla Euroopa Liidu tulevane osa rahvusvahelise üldsuse jõupingutustes, mis tehakse Kosovos resolutsiooni 1244 elluviimiseks, üldises nõuete täitmise hindamises ja protsessi edasistes staadiumides. Käesolev teatis on panus sellesse uurimisse; selles keskendutakse komisjoni vastutusalasse kuuluvatele ühenduse pädevustele.

Käesolev teatis keskendub peamiselt Kosovo arendamise majanduslikele külgedele, omavalitsusorganite väljaarendamisele, Euroopa Ühenduse abile ja piirkonna kontekstile. Kõik need tegurid on osa laiemast kontekstist, mis hõlmab julgeolekukeskkonda, poliitilist õiguspärasust ja kogukondade leppimist üksteisega. Kui ei saavutata julgeolekut ja leppimist, siis ei tule investeringuid ja Kosovo jääbki

¹ Kosovo on praegu UNMIKi halduse all vastavalt ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonile 1244 (1999).
² „Nõukogu rõhutas ka, et Kosovo ei pöördu tagasi olukorda, mis eksisteeris enne 1999. aastat. Tema tulevikku saab kujutleda ainult paljurahvuselise ja demokraatliku Kosovona, kus tagatakse vähemuste tõhus kaitse, hoitakse kõigi kogukondade kultuuri- ja religioonipärandit, austatakse pagulaste ja ümberasustatud isikute tagasipöördumise õigust, antakse panus stabiilsuse tagamisse piirkonnas ja austatakse ELi väärtusi ning käitumisnorme.“

sõltuvaks välisabist. Komisjon on valmis andma oma panuse nende küsimuste lahendamisse, töötades koos teiste ELi institutsioonidega.

2. EUROOPA KOMISJONI PANUS ELI ÜLDISTE KOHUSTUSTE TÄITMISSE KOSOVOS

Euroopa Liit on 1999. aasta konflikti puhkemisest saadik teinud suuri rahalisi ja poliitilisi jõupingutusi, et saavutada kestvat rahu ja ehitada üles demokraatiat Kosovos. 1999. aasta juunis toimunud Kölni Euroopa Ülemkogu rõhutas, et EL on kindlalt otsustanud olla üheks juhtivaks jõuks Kosovo ülesehitustöös. Kohe pärast kokkupõrgete lõppu andis Euroopa Komisjon 378 miljonit eurot humanitaarhädaabi. Ta saatis sinna ühe töörühma, et rakendada esimesi ülesehitusprogramme, mille kaudu hädaabimeetmed seoti Euroopa Ülesehitusameti pikemaajaliste arenguprogrammidega (praeguseks üle 1 miljardi euro) ja andis 65 miljonit eurot erakorralist rahalist abi Kosovo koondeelarvesse. Peale selle võttis EL endale kohustuse aidata ÜRO ajutist esindust Kosovos (UNMIK) ja asutas selleks UNMIKi IV samba; praeguseks on ta eraldanud üle 100 miljoni euro UNMIKi halduskulude katmiseks.

Ent veel kuus aastat pärast kokkupõrkeid on stabiilsus selles piirkonnas madal. Meelerahu, millega elanikkond võttis vastu peaminister Haradinaj 2005. aasta märtsi otsuse teha koostööd endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtuga, annab tunnistust demokraatia ja stabiilsuse tugevnemisest Kosovos, ent äärmuslaste tegevus võib need uuesti kõikuma lüüa. Komisjoni poliitilised ja tehnilised vahendid tuleb taas käiku lasta, et aidata kaasa Kosovo majandusarengule ja tõsta esile tema tulevase Euroopa-väljavaateid.

3. KAUGEMA TULEVIKU VÄLJAVAATED: EUROOPALIK TULEVIK KOSOVOLE

Alates Thessaloniki Euroopa Ülemkogust on meie Kosovo ja kogu Lääne-Balkani suuna poliitika nurgakiviks olnud nende ühendamine Euroopa Liiduga stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi kaudu. On oluline, et Kosovot ei jäetaks maha, kui tema naabrid võtavad kursi Euroopale.

2004. aasta juunis sõlmitud *Euroopa partnerluses Kosovoga*³ on sätestatud meetmed nõuete täitmise tagamiseks. Kosovo haldusasutus vastas sellele tegevuskavaga, milles: 1) määratletakse meetmed tähtsaimate nõuete täitmiseks ja edaspidiseks, 2) hinnatakse, mis see Kosovo omavalitsusele maksma läheb, ja 3) määratletakse, kui suurt abi on igakülgse hinnangu järgi vaja nõuete ja, pikemas perspektiivis, Euroopale lähenemise kava täitmiseks. Seda tegevuskava tuleks regulaarselt ajakohastada ja tuua selgelt välja selle seosed eelarvega, et see saaks alusdokumendiks, mis suunab omavalitsusorganite töökava täitmist.

Stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi kontrollimehhanism pakub võimaluse arutada Kosovo edusamme Euroopa partnerluse elluviimisel. Komisjon kavatses jälgida, kuidas täidetakse ÜRO seatud miinimumnõudeid, et ELil oleks olukorrast parem ülevaade. Veel kavatses komisjon suurendada stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi kontrollimehhanismi raames eri valdkondade tehnilisi rühmi,

³ Nõukogu otsus 2004/520/(EÜ).

et ministeeriumide ja komisjoni teenistuste vahelised arutelud saaksid minna rohkem süvitsi.

Oma *aastaruannetes stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi kohta*, mis esitatakse 2005. aasta sügisel, hindab komisjon Kosovo edasiliikumist ja vaatab üle Euroopa partnerluste soovitusel.

Stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi lõppeesmärgi, milleks on integratsioon Euroopa Liitu, saavutamiseks on ELil vaja sõlmida oma partneritega *lepingulised suhted*. Täieulatusliku stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu alaste läbirääkimiste võimalust Kosovoga praegu päevakorras ei ole. Ent komisjon on otsustanud otsida uusi teid tagamaks, et Kosovo saaks täielikult kasutada kõiki ELi rahastamisvahendeid ja võiks – olenevalt staatuse üle peetavate läbirääkimiste tulemustest – sobival ajal sõlmida liiduga kohased lepingulised suhted.

4. MAJANDUSE ARENG

Kosovo stabiilsus keskmise ja pikema aja jooksul sõltub tema majanduse arengust. Kuigi 1999. aastaga võrreldes on saavutatud edu, on Kosovo siiski jäänud Lääne-Balkani vaeseimaks piirkonnaks. Umbes 1,9miljonilise elanikkonna juures on Kosovo SKT inimese kohta väga madal, umbes 1000 eurot. Kosovo statistikaameti 2003. aasta andmetel on tööpuudus ligi 50%. Kosovo majandus peaks pikemat aega kiiresti arenema, et tõuseks elatustase ja väheneksid vaesus ja tööpuudus. Ent Kosovo majanduse areng pole sellele nõudele vastanud. Ebaselgus Kosovo tulevase staatuse suhtes on majanduse arengut kahtlemata tõsiselt takistanud. Ent majandusprobleemidega ei saa oodata, kuni staatuse küsimus on lahendatud.

4.1. Kosovo majanduskasvu hoogustamine

Kosovo sügavad majandus- ja sotsiaalprobleemid on tõsiseks väljakutseks UNMIKile (eriti IV sambale) ja ajutistele omavalitsusorganitele. UNMIK ja ajutised omavalitsusorganid peavad tegema tihedat koostööd, et lahendada tähtsamaid majandusprobleeme, mis on esitatud nõuete täitmise kavas ja Euroopa partnerluses.

Komisjon annab vajadusel poliitikaalast nõu, tehnilist abi ja rahalist toetust, et:

- toetada omavalitsust laiahaardelise *Kosovo arengukava* koostamisel ja töökindla maksusüsteemi sisseadmisel *keskmise ajavahemiku kulutuste raamkava* kaudu, mida on vaja järjekindla eelarvesüsteemi jaoks ja pikema aja jooksul talumatuks muutuvast eelarvedefitsiidist lahtisaamiseks. Keskmise ajavahemiku raamkava peaks koondama ministeeriumide ja riigiettevõtete rahastamisvajadused (sealhulgas ka riiklike investeeringute kavas ettenähtud investeeringud). See tuleks koostada tihedas koostöös Rahvusvahelise Valuutafondi ja Maailmapangaga;
- jätkuvalt toetada Kosovo erastamisagentuuri *ühisomandis olevate ettevõtete erastamise* lõpuleviimisel, et need tootmisvõimsused leiaksid kiiresti kasulikku rakendamist. Komisjon toetab ka *riigiettevõtete*, eriti kommunaal-ettevõtete muutmist aktsiaseltsideks ja nende struktuuri ümberkorraldamist. Tuleb tagada

nende ettevõtete audititest tulenevate soovitude elluviimine ja OLAFi ning ÜRO Sisekontrolli Teenistuse Büroo käimasolevate juurdluste kiire lõpuleviimine;

- toetada *erasektori jaoks soodsama keskkonna* loomist, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEde) arengu kergendamise kaudu. Alates 2003. aastast on Kosovo kohustunud järgima Euroopa väikeettevõtete harta põhimõtteid, kuid harta elluviimist takistavad ikka veel eelarve- ja halduspiirangud. Kiiremini on vaja edasi liikuda eelkõige järgmistes valdkondades: VKEde rahastamine, ettevõtjatele pakutavad abiteenused, tänapäevased, kiired ja säästlikud ettevõtete registreerimis- ja litsentsimissüsteemid, ettevõtluse alane koolitus ja ettevõtete huvide kaitsmise infrastruktuur. Neile jõupingutustele aitaks kaasa keskmise tähtajaga strateegia vastuvõtmine VKEde arendamiseks;
- aidata Kosovol hinnata *riigi finantside kasutamise sisekontrolli ja välisauditite alast poliitikat* rahvusvaheliste normide ja ELi parimate tavade alusel;
- aidata edaspidigi UNMIKil ja ajutistel omavalitsusorganitel viia õigusakte ja tolli- ning maksuasutuste töökorraldust vastavusse ELi normide ja parimate tavadega. Toetada rahandus- ja majandusministeeriumi suutlikkust maksu- ja tulupoliitika kujundamisel ja maksude, eriti käibemaksu kogumise parandamisel;
- jätkata *kasutuskõlbliku ja kooskõlastatud statistikasüsteemi* väljakujundamise toetamist EUROSTATi abiga, aidates eriti Kosovo statistikaametil saavutada rahvamajanduse arvepidamise koostamiseks vajalikke oskusi. Komisjon jälgib tähelepanelikult ka *Kosovo esimese rahva- ja eluasemeloenduse* läbiviimist. Asutused peavad hoolikalt läbi vaatama loenduse ajakava ja ettevalmistavad sammud tagamaks, et need oleksid usaldusväärsed ja vastaksid täielikult rahvusvahelistele normidele. Tähelepanu pööramine loenduse läbiviimisele ei tohi vähendada statistikaameti jõupingutusi rahvamajanduse kasutuskõlbliku raamatupidamise väljaarendamiseks.

4.2. Meetmed Kosovo täielikuks integreerimiseks oma piirkonna majandusse

ÜRO resolutsiooni 1244 kohaselt on UNMIK pädev korraldama ajutiste omavalitsusorganite nimel Kosovo osalemist piirkondlikel foorumitel ja pidama läbirääkimisi rahvusvaheliste lepingute sõlmimiseks. Ent neist algatustest peavad osa võtma ka asjaomased ministeeriumid tagamaks, et Kosovo omavalitsus suudab täielikult täita omavalitsuse põhiseadusliku raamistikuga temale pandud kohustusi.

Kaubandus. Komisjon aitab edaspidigi Kosovol võimalikult täielikult kasutada EÜ *autonoomseid kaubandusmeetmeid*⁴, aidates kujundada kaubandus- ja tollipoliitikat, täita sanitaar- ja fütosanitaarnõudeid ning toetades struktuurireformide läbiviimist eksporditavate kaupade sortimendi laiendamiseks. Edaspidi võib komisjon üle vaadata Kosovost tekstiiltoodete sisseveole seatud tingimused.

Komisjon toetab edaspidigi UNMIKi, kui see oma missiooni täites peab *Kagu-Euroopa stabiilsuspakti* alusel sõlmitud *Kaubanduse liberaliseerimise ja hõlbustamise memorandum*i raames läbirääkimisi ja viib finantspiiranguid arvesse

⁴ Nõukogu määrus (EÜ) nr 2007/2000

võttes ellu kahepoolseid vabakaubanduslepinguid huvitatud naaberriikidega. Nii saab Kosovo kasutada piirkondliku kaubanduse liberaliseerimise eeliseid.

Keskkond. Komisjon toetab Kosovo osalemist käimasolevates *keskkonna tervendamise piirkondlikes algatustes*, nagu Kagu-Euroopa keskkonna tervendamise piirkondlik programm (REREP) ja võrgustik liitumiseelseks keskkonnaeeskirjade harmoneerimiseks ja elluviimiseks (ECENA).

Energeetika. Tänu oma geograafilisele asendile Balkani poolsaare keskel ja suurtele kivisöevarudele võib Kosovo mängida olulist osa selle *piirkonna energiaturu* arengus. Elektri tootmisel saaks kasutada Kosovo suhtelisi eeliseid, kui rakendada tänapäevast puhast kivisöetehnoloogiat. Energianappuse eeldatav väljakujunemine selles piirkonnas avab siin suuri arenguvõimalusi, ent eelkõige on vaja igakülgset hinnata keskkonnamõju. Komisjon aitab energeetikaministeeriumil töötada välja strateegiat Kosovo eeliste ärakasutamiseks.

Komisjoni kaasabil lülitati Kosovot esindav UNMIK Kagu-Euroopa energeetikaühenduse moodustamise kokkuleppesse, mis sõlmitakse käesoleval aastal. Komisjon püüab tagada, et Kosovo oleks esindatud kõikides organites, kes osalevad Kosovot puudutavas energiaturu reformimises ja reguleerimises.

Transport. Piirkondlike algatuste, nagu *Kagu-Euroopa transpordi piirkondliku tuumvõrgu väljaarendamine*, mida käsitlevale *vastastikuse mõistmise memorandumile* on UNMIK Kosovo nimel alla kirjutanud, elluviimine eeldab transpordi arendamist Kosovos.

Õhutransport. Euroopa Komisjon on kaasanud Kosovo hiljutisse algatusse, millega *ühtset Euroopa taevast ja Euroopa ühist lennundusruumi* laiendatakse Lääne-Balkanile.

Telekommunikatsioonid. Elektroonilise side sektorile kuulub tähtis osa üldises majandusarengus. Kosovo kaasatakse kõigisse piirkondlikesse algatustesse, mille eesmärgiks on valmistuda elektroonilise side alase õigustiku ülevõtmiseks.

Edasiliikumise jälgimiseks seab komisjon stabiliseerimise ja assotsieerimise jälgimismehhanismi raames Kosovo asutustega sisse korrapärase dialoogi majandusküsimustes.

5. ASUTUSTE SUUTLIKKUSE ÜLESEHITAMINE

Euroopaga liitumise väljavaade peab saama Kosovos kõigi poliitikavaldkondade koostisosaks. Oluliseks sammuks edasi oli ELi abiga *euointegratsiooni büroo* asutamine peaministri kantselei juurde. See büroo teeb tihedat kootööd UNMIKi euointegratsiooni ametiga ja ÜRO peasekretäri eriesindaja strateegiakoordinaatori bürooga. Kavad asutada *euointegratsiooni komitee* Kosovo Rahvusassamblees on positiivne arengutendents.

5.1. Koostöö omavalitsusorganitega nende lähendamiseks Euroopa normidele

Kosovo ees seisab tõsine ülesanne ehitada üles täielikult toimiv haldussüsteem, mis suudaks rahuldada kodanike vajadusi. Selleks on vaja põhjalikku avaliku halduse reformi.

EL aitab ajutistel omavalitsusel tõsta ministeeriumide vastutust ja võimet aru anda nende praeguste pädevusvaldkondade eest. 2005. aasta aitab komisjon ellu viia Kosovo haldussuutlikkuse hindamise projekti. Alates 2006. aastast on ELi liikmesriikide ekspertidel võimalik nõustada omavalitsusorganeid mestimise korras.

Edasiliikumine õiguse, vabaduse ja turvalisuse valdkonnas on õigusriigi, inimõiguste ja vähemuste õiguste austamise ning majandusarengu seisukohast väga oluline. See mõjutab Kosovo edasiliikumist paljudes valdkondades. Eluliselt tähtis on võidelda organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooniga. Olenevalt UNMIKi plaanide selgumisest pädevuste edasise üleandmise kohta majandusarengu (sealhulgas tolliameti), politsei ja õigusemõistmise valdkondades, on komisjon ette näinud vahendid kohalike asutuste aitamiseks nende uute ülesannete täitmisel.

Tehnilise abi infobüroo (TAIEX) aitab ajutisel omavalitsusel tõsta oma suutlikkust eelnõude koostamisel ELi normide alusel ja aitab neid õigusakte ellu viia ning jõustada. Komisjon rahastab ka avaliku halduse reformi alase piirkondliku kõrgkooli asutamist, kus Kosovo riigiteenistujad saavad õppida samade õppeplaanide järgi kui sarnaste ametiülesannete täitjad mujal selles piirkonnas.

Demokratiseerimise üheks tähtsaimaks osaks on vaba, sõltumatu ja professionaalse ajakirjanduse väljakujunemine. Euroopa Komisjon koostöös Euroopa Nõukoguga jälgib meedia vastavust euroopalikele normidele.

5.2. ÜRO esinduse toetamine Kosovos

Euroopa Liit jätkab UNMIKi tugevat poliitilist toetamist ja finantsabi andmist, eriti IV samba rahastamise kaudu. Selle samba osa ja ülesannete selgitamine Euroopa Komisjoni ja UNMIKi vahel ÜRO peakorteri toetusel aitab parandada selle samba kasutamist. Sellega on ÜRO peasekretäri eriesindajal võimalik selge käsuliini kaudu juhtida IV samba meetmete võtmist ÜRO resolutsiooni 1244 alusel. See suurendab IV samba tõhusust ja aitab sel teha koostööd UNMIKi teiste sammaste ja Kosovo omavalitsusega.

5.3. Euroopa Liidu edaspidine kohalolek Kosovos

Alates ELi tugevdatud kohaloleku algusest Kosovos 2004. aastal on Euroopa Komisjoni kontaktasutuse juht ja kõrge esindaja / peasekretäri isiklik esindaja teinud tihedat koostööd Euroopa Ülesehitusametiga ja ELi liikmesriikidega.

21.–22. veebruari üldasjade nõukogu kutsus kõrget esindajat / peasekretäri ja komisjoni üles esitama oma kaalutlused ELi abi kohta keskpikas perspektiivis. Nende kaalutlustega seoses peab komisjoni tähtsaks, et edasine rahvusvaheline kohalolek oleks hästi läbi kaalutud ja kooskõlastatud, et see ei asendaks kohalikke osalisi ja et see aitaks Kosovol stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessis edasi

liikuda. Need kaalutlused peavad hõlmama ka ühenduse eelarvet puudutavaid rahalisi tagajärgi.

6. FINANTSABI

Peale omavalitsusorganite ülesehitamise vajab Kosovo ka tõsist finantsabi, eriti infrastruktuuri säilitamiseks ja investeerimisvaldkonnas. Arvestades Kosovo kehva finantsseisu, tuleb tal ka keskpikas perspektiivis kasutada välisabi. Kui komisjon tahab oma poliitilisi eesmärke saavutada, siis tuleb tal tagada sellekohane rahastamine. Kosovo saab 2005.–2006. aastal täiendavalt 114 miljonit eurot abi *ühenduse rekonstruktsiooni-, arengu- ja stabilisatsiooniabi programmi (CARDS)* kaudu. See abi keskendatakse praegu omavalitsusorganite ülesehitamisele, et täita Kosovo suhtes kehtestatud nõudeid.

Alates 2007. aastast tuleb CARDS-määruse asemele *ühinemiseelse abi (IPA) määrus*. Kavakohaselt peaks IPA määrus toetama selle piirkonna edasiliikumist ühinemise poole. See rahastamisvahend on piisavalt paindlik, et rahuldada kujunevaid vajadusi. Komisjoni käsutuses on ka teisi haldustoetuse rahastamise vahendeid, et reageerida edaspidisele arengule.

Tehniline abi ja omavalitsusorganite ülesehitamine on olulised, kuid ainult neist ei piisa majandusarengu edendamiseks. On vaja ka baasinvesteeringuid infrastruktuuri.

Komisjon on valmis kaaluma erakorralise *eelarveabi* andmist Kosovole, koordineeritult Rahvusvahelise Valuutafondi, Maailmapanga ja kahepoolsete abiandjatega. Selle eelduseks on abivajaduste täpne hindamine keskpika ajavahemiku kulutuste usaldusväärse raamkava alusel ja edusammud struktuurireformide alal.

Tihedas koostöös UNMIKi (IV samm) ja ajutiste omavalitsusorganitega võtab komisjon meetmeid investeerimise soodustamiseks, kutsudes appi rahvusvahelisi finantsinstitutsioone, eelkõige Euroopa Investeerimispanka, ja abistajaid ning rahvusvahelisi investoreid. Ka ELi liikmesriigid ja Mitmepoolne Investeeringute Garantseerimise Ametkond (MIGA) võiksid aidata investorite usaldust võita, pakkudes *investeeringute tagamise süsteeme*.

Oluline on abistajate vahelise koordineerimise parandamine. Ajutised omavalitsusorganid peaksid üksikprojektidelt minema üle lähenemisviisile, mis käsitleb kogu avalikku sektorit tervikuna ja näeb ette rohkem aega uuringuteks ja projektide elujõulisuse, riskide ja jätkusuutlikkuse hindamiseks. Ajutised omavalitsusorganid peaksid dialoogis abistajatega juhtimise üle võtma, et tagada abisaavate partnerite ja asutuste kaasamine ning abi kasutamise võime põhjalik kaalumine. Abistamise sidumine konkreetsete saavutusnäitajate ja reformidega muutub olulisemaks tulevikus.

7. KOSOVO JA KOGU PIIRKOND: ÜHESKOOS EUROOPA POOLE

Tänu tihedale seosele Kosovo ja selle naaberriikide stabiilsuse vahel muutub Kosovo tuleviku küsimus kogu ELi Balkani-poliitika edu võtmeks. Kosovost peab saama Lääne-Balkanil konstruktiivne partner, kes ei ohustaks selle piirkonna julgeolekut ega heaolu. ELi võetud kohustuste täitmisele ja Kosovo abistamisele peavad ajutised

omavalitsusorganid vastama kohustusega kindlalt järgida häid valitsemistavasid ja seada sisse tõhus halduskoostöö oma naabritega, et vähendada ohtu avalikule julgeolekule ja edendada seaduslikku piiriülest majandustegevust.

7.1. Piirkondlike algatuste edendamine

Piirkondliku CARDS-programmi kaudu toetab EL piirkondlikke algatusi paljudes valdkondades. Alates 2005. aastast toetab komisjon piirkondlike ürituste korraldamist Kosovos ja innustab partnereid ELis ja Lääne-Balkanil kaasama Kosovot oma piirkondlikesse algatustesse. Esimeseks näiteks 2005. aastal on piirkondliku koordineerimiskoosoleku *Euroopa väikeettevõtete harta* korraldamine Pristinas 27.–29. aprillil.

7.2. Euroopa lähendamine kosovolastele

Kosovo tuleb oma enklaavist välja tuua, et tema elanikud saaksid Euroopa rahvaste täieõiguslikeks liikmeteks. Kosovo kodanikuühiskonnal peavad olema laialdased kontaktid teiste Euroopa riikide kodanikuühiskondadega. Liikmesriigid võivad selle saavutamisele palju kaasa aidata, sealhulgas *viisataotluste läbivaatamise kiirendamisega* oma konsulaatides, nii et viisa andmise otsuseid tehtaks kiiremini.

Kosovo elanikkond on Euroopa noorim. Elanikkonna noorus on nii majandusarengu kui leppimise seisukohast Kosovo suurim vara, ent selle tõhusa kasutamise eeltingimusena on vaja anda rohkem abi haridusreformideks. Komisjon avas Pristinas kõrgkooliprogrammi TEMPUS büroo ja innustab Kosovo üliõpilasi esitama avaldusi meistrkursustele *Erasmus Mundus* ELis.

7.3. Ümberasustatud isikute tagasipöördumise ja vähemuste õiguste kindlustamise edendamine

Etniline vägivald on lubamatu. 2004. aasta märtsi massirahutused ei tohi enam kunagi korduda. Stabiilse, turvalise ja paljurahvuseline ühiskonna loomine Kosovos on ELi abi tähtsaim poliitiline tingimus. Palju tuleb veel teha selleks, et Kosovos õnnestuks luua ühiskond, kus täielikult austatakse igast rahvusest inimesi. UNMIKi tagasipöördujate ja rahvusrühmade amet peab tagama jätkuva tagasipöördumise oma elukohtadesse ja paremad tingimused kõigile Kosovo kogukondadele, tehes tihedat koostööd hiljuti asutatud tagasipöördujate ja rahvusrühmade ministeeriumi, ajutiste omavalitsusorganite ja teiste tähtsamate osapooltega, nagu ÜRO pagulaste ülemkomissar ja rahvusvahelised abiandjad. Komisjon teeb ka tihedat koostööd Euroopa Nõukoguga, et aidata Kosovo omavalitsusasutustel *taastada kultuuri ja religiooniga seotud mälestusmärgid*.

7.4. Suhted Belgradiga

Euroopa Liit on selgelt teatanud, et avameelne ja konstruktiivne otsene dialoog Belgradi ja Pristina vahel on ainus edasiviiv tee. Seda „otsest dialoogi“ alustati 2003. aasta oktoobris ja energeetika töörühma ning teadmata kadunute töörühma esimene koosolek toimus 2004. aasta märtsi alguses. Ent järgnenud vägivald tegi lõpu sellele positiivsele algusele. Need kohtumised algavad nüüd uuesti ja EL nimetab juhataja energeetika töörühmale.

EL on järjekindlalt propageerinud kõigi rahvusrühmade täielikku osavõttu ajutiste omavalitsusorganite tööst kui parimat viisi oma õiguspärase murede arvessevõtmise tagamiseks. Kosovo serbia juhid suutsid anda konstruktiivse panuse kohalike omavalitsusorganite reformimisse ja julgeoleku ning vaba liikumise küsimustesse. Neil on vaja täita ka positiivne osa dialoogi taaslustamises ja Belgradi kaasamises Kosovo tuleviku kujundamisse.

EL on kinnitanud Belgradile, et Kosovo staatuse selgitamine ei lükka Belgradi oma liitumislootusi kaugemasse tulevikku. Konstruktiivne osavõtt Kosovo küsimuse lahendamisest isegi kiirendaks tema oma teed Euroopa Liitu. Belgrad ja Pristina peavad kasutama neid suuri dialoogi- ja koostöövõimalusi, mis tulenevad nende ühistest Euroopa-väljavaadetest.

8. KOKKUVÕTE

Käesoleva teatisega võtab komisjon endale järgmised kohustused: 1) arvestada Kosovo erilist olukorda ja erivajadusi stabiliseerimise ja assotsieerimise protsessi edasiviimisel, 2) jätkata komisjoni vahendite ja kogemuste rakendamist ja pöörata Kosovo arengu ja reformivajaduste toetamisel rohkem tähelepanu tulevikule ja 3) aktiivselt osaleda kõrgetasemelistes konsultatsioonides tähtsamate rahvusvaheliste osalistega, et töötada Kosovo jaoks välja kooskõlastatud strateegia.

Komisjon kavatseb kaasa aidata ÜRO resolutsiooni 1244 elluviimisele, toetades Kosovo ajutisi omavalitsusorganeid avalike ülesannete tõhusal ja vastutusvõimelisel täitmisel. Peale selle teeb komisjon tihedat koostööd peasekretäri / kõrge esindaja ja eesistujariigiga, nagu nõudis 21.–22. veebruari üldasjade nõukogu. Komisjon jätkab tööd – staatuse üle läbirääkimisi pidavate organite kaudu – selleks, et Kosovo Euroopa-väljavaated muutuksid reaalseks ja seega saavutatavaks.

Uue impulsi andmiseks ELi osalemisele Kosovos ja selleks, et viia edukalt ellu käesolevas teatises kirjeldatud meetmed, on EÜ eelarves vaja näha ette vajalikud rahalised vahendid ja liikmesriigid peaksid hoogustama oma kahepoolseid jõupingutusi. Komisjon palub ÜROl kinnitada UNMIK-i IV samba kooskõlastatud mandaat.

Komisjon aitab edaspidigi Kosovol liikuda edasi tema Euroopa-lootuste täitumise suunas, kui Kosovo poliitilised juhid selgelt näitavad, et nad austavad demokraatiapõhimõtteid, inimõigusi, vähemuste kaitset, õigusriiki, viivad ellu turumajanduslikku reformi ja jagavad väärtusi, mis on Euroopa Liidu aluseks.⁵ Lõpuks on Kosovo tulevik selle maa rahva kätes. Rahvas peaks tegema kõik selleks, et tagada miinimumnõuete täitmine, mis on hädavajalik eeltingimus eesmärgi – Euroopa Liitu astumise – saavutamiseks.

⁵ Nagu on väljendatud Lääne-Balkani riikide stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessist osavõtu tingimustes, mille võttis vastu 1997. aasta aprilli üldasjade nõukogu.